ULUSLARARASI KÜLTÜR, SANAT VE TOPLUM SEMPOZYUMU

18-20 Ekim 2018
VAN / TÜRKİYE

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON CULTURE, ART AND SOCIETY

18-20 October 2018
VAN / TURKEY

TAM METİN KİTABI
FULL TEXT BOOK

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
1997

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
1982

18-20 Ekim 2018
VAN-TÜRKİYE

SEMPOZYUM BİLGİLERİ
Symposıum İnformation

e- ISBN

978-975-7616-66-5

Yayın Yönetmeni / Publishing Director

Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK

Yayına Hazırlayanlar / Publishers

Doç. Dr. Eylem GÜZEL
Dr. Öğr. Üyesi Aslı ERCİYES TOSUN
Arş. Gör. Dr. A. Emre KESKİN
Dr. Öğr. Üyesi Barış MUTLU
Dr. Öğr. Üyesi Nazan OSKAY
Dr. Öğr. Üyesi Nergiz KARADAŞ
Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİKYÜREK
Dr. Öğr. Üyesi Filiz KESKİN
Arş. Gör. D. Meltem DURNA ZEREK
Arş. Gör. Dr. Sabri ŞENOL
Arş. Gör. Aytekin ÇELİK

Kapak Tasarımı / Cover Design

Dr. Öğr. Üyesi Rahşan F. AKGÜL

Web Tasarımı / Web Design

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİKYÜREK

Erişime Açıldığı Tarih / Date of Access

03.12.2018

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları - 66

e- ISBN: 978-975-7616-66-5

ONUR KURULU
Honorary Board

Murat ZORLUOĞLU
Van Valisi

Prof. Dr. Peyami BATTAL
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
Chairman of The Symposıum Organızıng Committee

Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU
Organizing Committee

Dr. Öğr. Üyesi Akıl Fikret TOSUN
Dr. Öğr. Üyesi Aslı Erciyeş TOSUN
Dr. Öğr. Üyesi Behçet GÜLERYÜZ
Dr. Öğr. Üyesi Filiz KESKİN
Dr. Öğr. Üyesi Melahat ÇEVİK
Dr. Öğr. Üyesi Nergiz KARADAŞ
Dr. Öğr. Üyesi Derya BARAN
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Şeref AKPINAR
Dr. Öğr. Üyesi Rahşan Fatma AKGÜL
Dr. Öğr. Üyesi Z. Özge Erbilen YALÇIN
Öğr. Gör. Bilal AKKÖPRÜ
Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİKYÜREK
Arş. Gör. Aytekin ÇELİK
Arş. Gör. Durdu Meltem DURNA ZEREK
Arş. Gör. Kadir Gökhan TENGİZ
Arş. Gör. Mehmet GÖKTEPE
Arş. Gör. Nihal Başak UZUN
Dr. Öğr. Üyesi Arzu ERTAYLAN
Dr. Öğr. Üyesi Barış MUTLU
Dr. Öğr. Üyesi Eylem GÜZEL
Dr. Öğr. Üyesi Handan TUNÇ
Dr. Öğr. Üyesi Nazan OSKAY
Dr. Öğr. Üyesi Afif ATAMAN
Dr. Öğr. Üyesi Gökçen ŞAHMARAN CAN
Dr. Öğr. Üyesi Nurtaç ÇAKAR
Dr. Öğr. Üyesi Turan YİGİN
Öğr. Gör. Ayhan SÖNMEZ
Öğr. Gör. Dr. Nadir BUÇAN
Arş. Gör. Dr. Atilla Emre KESKİN
Arş. Gör. Ezgi YILDIZ
Arş. Gör. Kübra ÖZDEMİR
Arş. Gör. Mehmet Sabri ŞENOL
Arş. Gör. Savaş Onur ŞEN

e- ISBN: 978-975-7616-66-5

BİLİM / SANAT KURULU
Scientific / Art Committee

Prof. Dr. Alev Fatoş PARSA
Prof. Dr. Alfina SİBGATULLİNA
Prof. Dr. Aslıhan ÜNLÜ
Prof. Ayşe Sibel KEDİK
Prof. Cebrail ÖTGÜN
Prof. Dr. Cesur PEHLEVAN
Prof. Dilek ALPAN
Prof. Dr. Enrico CILIBERTO
Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK
Prof. Dr. Juan Carlos ZAPATERO
Prof. Dr. Kleanti ANOVSKA
Prof. Dr. Mehmet AYGÜN
Prof. Dr. Mehmet Salih ARİ
Prof. Dr. N. Aysun YÜKSEL
Prof. Dr. Osman KUNDURACI
Prof. Dr. Rafet ÇAVUŞOĞLU
Prof. Dr. Selda Kulluk YERDELEN
Prof. Dr. Şakir GÖZÜTOK
Prof. T. Emre FEYZOĞLU
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN
Prof. Yasemin YAROL
Prof. İnsel İNAL
Doç. Arzu ATIL
Doç. Dr. Ayşe OKVURAN
Doç. Dr. Bülent Cercis TANRITANIR
Doç. Dr. Fuat TANHAN
Doç. Masoud KOWSARİ
Doç. Dr. Mehmet Zeki DUMAN
Doç. Nurbiye UZ
Doç. Dr. Özlem BELKIS
Doç. Dr. Selma BAŞ
Doç. Dr. Serhat SERTER
Doç. Dr. Seyit Battal UĞURLU
Doç. Dr. Suvat PARİN

Prof. Dr. Ali Muhammet BAYRAKTAROĞLU
Prof. Dr. Aslıhan Doğan TOPÇU
Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN
Prof. Dr. Cafer GIYASI
Prof. Cem ODMAN
Prof. Didem ATİŞ
Prof. E. Yıldız DOYRAN
Prof. Günay ATALAYER
Prof. Hamdi ÜNAL
Prof. Dr. John ZEMKE
Prof. Dr. M. Biret TAVMAN
Prof. Dr. Mehmet KOŞTUMOĞLU
Prof. Mehmet YILMAZ
Prof. Nesrin ÖNLÜ
Prof. Dr. Pınar ARAS
Prof. Dr. Recai KARAHAN
Prof. Dr. Süleyman Cem ŞAKTANLİ
Prof. Dr. Şikâr GASIMOV
Prof. Dr. Tansel TÜRKDOĞAN
Prof. Dr. Wendy R. WEİSS
Prof. Dr. Yosi ANAYA
Doç. Dr. Ahmet EYİM
Doç. Dr. Aydan ÖZSOY
Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Doç. Fuat AKDENİZLİ
Doç. Dr. Gsmet TOUATG
Doç. Dr. Mehmet Akif ARVAS
Doç. N. Rengin OYMAN
Doç. Dr. Özlem ALP
Doç. Ruhi KONAK
Doç. Dr. Serap YÜKRÜK
Doç. Sevgi AVCI
Doç. Dr. Sezer CİHANER KESER
Doç. Dr. Şebnem SOYGÜDER

Doç. Dr. Tamer BALCI
Doç. Yüksel ŞAHİN
Doç. Dr. Zihni MEREY
Doç. Dr. Zuhal Özel SAĞLAMTİMUR
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman MENGİ
Dr. Öğr. Üyesi Agâh HAZİR
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YAYLA
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nahide YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Başak KAPTAN ŞİRAY
Dr. Öğr. Üyesi Beyhan ÖZDEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Burhan YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYDEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Canan ULUYAĞCI
Dr. Öğr. Üyesi Celal KİZİLDERE
Dr. Öğr. Üyesi Dilaram HAMREVA
Dr. Öğr. Üyesi Ebru AKKÖPRÜ
Dr. Öğr. Üyesi Emine CİHANGİR
Dr. Öğr. Üyesi Ersin ARSLAN
Dr. Öğr. Üyesi Faruk KALAY
Dr. Öğr. Üyesi Füsun ÖZPULAT
Dr. Öğr. Üyesi Gökçen ERGÜR
Dr. Öğr. Üyesi Güneş ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Hacer ARSLAN KALAY
Dr. Öğr. Üyesi Halil DURAK
Dr. Öğr. Üyesi Handan TUNÇ
Dr. Öğr. Üyesi Hasan BUĞRUL
Dr. Öğr. Üyesi Imene BELHASSEN
Dr. Öğr. Üyesi Irmak BAYBURTLU
Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ÖZEN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖRS
Dr. Öğr. Üyesi Mert ATALAR
Dr. Öğr. Üyesi Onur İŞÇİ
Dr. Öğr. Üyesi Ozan OTAN
Dr. Öğr. Üyesi Rahmi TEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Sali SALİJİ
Dr. Öğr. Üyesi Samuel HİRST
Dr. Öğr. Üyesi Semra GÜR ÜSTÜNER
Dr. Öğr. Üyesi Seniha Ünay SELÇUK
Dr. Öğr. Üyesi Soner İŞİMTEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Uğur TANKUT
Dr. Öğr. Üyesi Ülkü TOKATLI AKÇA
Dr. Öğr. Üyesi Veysi SEVİNÇLİ
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Sevim SALMAN
Dr. Öğr. Üyesi Zekiye ÖZKAN
Dr. Öğr. Üyesi Zühal Çetin ÖZKAN
Dr. Karim MIRZAYE
Dr. Kumiko SAİTO

SEMPOZYUM SEKRETARYASI
Symposium Secretary

Dr. Öğr. Üyesi Nazan OSKAY
Dr. Öğr. Üyesi Nergiz KARADAŞ
Arş. Gör. D. Meltem DURNA ZEREK

info@cassymposiumvan.com

0546-631-96-52

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN VE TARİH ÖĞRETMENLERİNİN SAVAŞ VE BARIŞ KAVRAMLARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Kemal KAYA[1]
Emine ÇEVİK[2]

Özet

Savaş ve barış kavramları, eğitimde önemli bir konuma sahiptir. Bu kavramlar Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde öğrencilere verilmektedir. Buna dayanarak çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Tarih Öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Van ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan yedi Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve yedi Tarih Öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş kavramlarının öğretiminde benzer yöntemler kullandıkları, yalnız barış kavramının öğretiminde ise Tarih öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre daha fazla farklı yöntemler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında dersi somutlaştırarak vermede her iki öğretmen grubunun da zorluk yaşadığı belirlenmiştir. Ayrıca genel olarak öğretmen gruplarının verdikleri cevaplar birbirinden farklılık göstermektedir. Bunda ortaokul ve lise öğrencilerinin algılama kapasitelerinin farklı olması, konuların aktarılış biçimleri, müfredat ve kazanımlar da etkilidir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Barış, Tarih Öğretmeni, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Examination of Social Studies Teachers' and History Teachers' Opinions on Teaching War and Peace Concepts

Abstract

Concepts of war and peace have an important position in education. These concepts are given to students in Social Studies and History courses. On this basis, the purpose of the study is to determine the views of the Teachers of Social Studies and History Teachers on the teaching of concepts of war and peace. The phenomenological approach, which is the pattern of the qualitative research method, has been used in the research. The working group of the study is establishing seven Social Studies Teachers and seven History Teachers working in secondary and high school in Van province during the academic year of 2017-2018. The survey found that Social Studies and History teachers used similar methods in teaching war concepts, whereas in the teaching of the concept of peace, History teachers used more different methods than Social Studies teachers. Besides, it has been determined that both groups of teachers have difficulty in verifying the lesson. In addition, the answers given by the teacher groups in general differ from each other. This is because the perception capacities of secondary and high school students are different, the ways in which topics are conveyed, the curriculum and the achievements are also influential.

Keywords: War, Peace, History teacher, Social Studies Teacher

[1] Van YYÜ. Eğitim Fakültesi, Dr. Öğr. Üyesi.
[2] Van YYÜ. Eğitim Bil. Enstitüsü

GİRİŞ

Savaş ve barış, dünya var olduğu günden beri insanlığın ayrılmaz bir parçası olmuştur. İnsanoğlu, ilk dönemlerde doğa ve hayvanlarla mücadele etmeyi öğrenmiş, birçok kıtlığı ve ölümcül hastalığı yenmiş, yalnız öldürme davranışına bir çare bulamamıştır (Aktaş ve Safran, 2013). Bunun sonucu olarak da savaşlar yaşanmış ve savaşların sonunda barışlar yapılmıştır. Savaş ve barış kavramları birbirinin zıttı olan kavramlardır. Bütün kavramlar, tarihsel süreç içerisinde insanların toplumla ve doğa ile ilişkilerinin bir sonucu olarak oluşur (Kahya, 2006, s.6). Kavramlar bilgilerin, bilimsel ilkelerin ve insanoğlunun diğer bireylerle olan ilişkilerinin yapı taşlarıdır. İnsanlar, farklı olay ve kavramlardan çıkarımda bulunarak öğrenmeler gerçekleştirirler. Bu öğrenmeler sonucunda bireylerde bilgi birikimi artar ve ilerleme sağlanır (Özdemir ve Çelik, 2017, s.101). Bireylerin elde ettikleri bilgileri gelecek nesillere aktarmaları gerekir. Buna dayanarak toplumlar eğitim sistemlerini kullanarak, istedikleri insan profillerini yetiştirmeye ve değerlerini aktarmaya çalışırlar.

Savaş ve barış kavramları, çocuklara savaşın zararları, önlenmesi gerekliliği ve barışın önemi gibi değerleri aşılamaya çalışır. Bu kavramları, ilk olarak ailede öğrenilmeye başlanır. Bu öğrenme olayı kişiliğin oluşmaya başladığı döneme kadar devam eder (Doğan ve Kılınç, 2014, s.279). Sonrasında ise okullar toplumsal değişmenin başladığı yerdir. Öğretmenler ve okullar, savaş ve barış eğitimini vererek toplumsal değişime katkı sağlarlar (Demir, 2011). Müfredat programına bakıldığında savaş ve barış konuları, sosyal bilgiler ve tarih derslerinde işlenmektedir. Bu iki derste farklılıklara saygı, toplumların birlikte yaşamalarının neden ve sonuçları, farklı toplumlar arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Farklı toplumların bir arada yaşamalarını ifade eden en iyi kavram barış iken, bu birlikteliğin önündeki en önemli engel ise savaştır. Bunun yanında savaşın insanlar ve toplumlar üzerinde yarattığı yıkım, barışın önemini ve gerekliliğini ortaya koymuştur. Buna dayanarak eğitim programlarında savaş ve barışa dair konular, kazanımlar, değerler görmek mümkündür (Aktaş, 2015, s. 65). Hem sosyal bilgiler hemde tarih ders programlarında barış, vatanseverlik, karşılıklı anlayış, özgürlük, hoşgörü vb. kavramların öğrencilere kazandırılması amaçlanır. Çünkü eğitim sisteminde savaşların ve barışların yarattıkları etkileri görmek hemen hemen her dönemde mümkündür.

Savaşlar, tarih ve sosyal bilgiler eğitiminde en fazla üzerinde durulan kavramlardır (Aktaş ve Özmen, 2013,s.38). Savaş kavramı Türk Dil Kurumu'nda "devletlerin silahlı ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cidal, cenk"; "uğraşma, kavga, mücadele" veya "bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2012). Savaşlar sadece insanların kaderini değil; farklı coğrafyaların, milletlerin, toplumların da kaderini değiştirmiştir. Ayrıca yapılan savaşlar farklı toplumlar arasında dinlerin, dillerin ve kültürlerin yaygınlaşmasında da etkilidir (Aktaş, 2012). Savaş kavramının bazı özellikleri bulunmaktadır. Bunlar şöyledir:

- Savaşın en belirgin öznesi devlettir. Çünkü bir çatışmanın savaşa dönüşmesi için ilke olarak çatışmayı yapanların devletler olması gerekir.

- Savaş, şiddet içerir ve kuvvet kullanmaya yöneliktir. Savaşlarda düşmanlık, kin ve nefret duyguları hâkimdir.
- Savaşın en önemli amacı, düşmanların savaşma azmini kırmak ve iradelerine zarar vermektir.
- Savaşın hukuki yaptırımları vardır. Devletlerarasında çatışma olmasa bile savaş hukukunun uygulanmasını ve savaş durumunun hak ve yükümlülüklerini üstlenmeyi gerektiren hukuki bir durum oluşur (Varlık, 2013, s.117-119).

Savaşların sonucunda ise olumsuzluklar öne çıkmaktadır. Bunların başında birçok insanın ölmesi, devletin ekonomik sıkıntıya düşmesi, ülkede istikrarın bozulması, isyanların ortaya çıkması başlıca olumsuzluklardır. Yalnız olumsuzlukların yanında bazen savaşların sonunda imzalanan barış antlaşmaları, olumlu sonuçları da ortaya koymaktadır (Özdemir, 2016, s.14). Yalnız savaşlar dünya genelinde ülkeler, milletler ve küçük topluluklar arasında bile yaygın olarak yaşanırken, barış için uygun koşulları sağlamak ve barışı sürdürülebilir kılmak çok kolay değildir. İnsanların doğasında olan bu durumu en az seviyeye indirmenin yolu yeni nesillere barışın önemini ve barış değerini kazandırmakla sağlanabilir (Doğan ve Kılınç, 2014, s. 276).

Barış sözcüğü genellikle "güzellik, sevgi ve gerçek" olarak dile getirilmektedir (Apaydın ve Aksu, 2012, s.135). Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından ise "barışma işi"; "savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar"; "bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç" ve "uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2012). Barışlar tarih ve sosyal bilgiler eğitiminde önemli bir yere sahiptir. İmzalanan barış antlaşmaları savaşlar kadar önemlidir, çünkü savaş sonrasında milletlerarası ekonomi ve kültür yapılarını belirlerler (Aktaş, 2013, s.79). Buna dayanarak barış iki boyutta kavramsallaştırılabilir. İlk boyutta savaşın bitirilmesini, şiddetin ve kavgaların önüne geçmeyi amaçlar. Bu aşamadan sonra ise taraflar arasında uzlaşmayı ve ortak bir anlayışın oluşturulmasını sağlar. Savaş ve şiddet ortadan kaldırıldığında barış kendisine yer bulur. İkinci boyutta ise savaşan, anlaşmazlık yaşayan taraflar arasında eşit koşullarda bir anlaşma imzalanmasını sağlar. Ortak amaçların ve çıkarların belirlenerek barış ortamının oluşması sağlanabilir (Coşkun, 2012, s.11).

Barışın önemini, savaşın insanlar üzerinde oluşturduğu tahribat ortaya koymaktadır. Bu açıdan eğitim programlarında savaş ve barışa dair kavramlar görmek mümkündür. Okulların müfredat programlarında savaşların ve barışların etkisi vardır. Hem İslamiyet öncesi Türk tarihinde hemde İslami dönem Türk tarihinde yaşanmış olan savaşlar ve imzalanan barışlar, tarih ve sosyal bilgiler programlarında yer almıştır. Bunun yanında Türk eğitim sisteminde Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele önemli ölçüde yer almaktadır (Aktaş, 2015, s.65).

Buna dayanarak bu çalışmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmenleri ve tarih öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1)Sınıf seviyelerine göre savaş ve barış kavramlarını öğretirken hangi olayları vurgulamaktasınız?

2)Savaş ve barış kavramlarını öğretirken savaşın ve barışın taraflarını nasıl vermektesiniz?

3)Savaş ve savaşla ilgili kavramların öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktasınız?

4)Barış ve barışla ilgili kavramların öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktasınız?

5)Savaş ve barış kavramlarının öğretiminin küresel etkilerini nasıl değerlendirmektesiniz?

6)Savaş ve barış kavramlarının öğretiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

7)Savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin önerileriniz nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yönteminin desenlerinde olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırma, "insan olgusu üzerine odaklanan, yaşanmış deneyimlerin ifade edilişinin anlamlarını tanımlamayı amaçlayan tümevarımsal betimleyici bir araştırmadır" (Ersoy, 2017, s.84). Tamamen yabancı olmadığımız ve anlamını tam olarak kavrayamadığımız kavramları araştırmayı hedefleyen çalışmalarda fenomenoloji uygun bir araştırma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.78).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Van ilinde ortaokullarda ve liselerde görev yapan 7 Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve 7 Tarih Öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişkenler		N	**%**
Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	7	50
	Tarih Öğretmenliği	7	50
Cinsiyet	Kadın	3	21
	Erkek	11	79
Yaş	25-30 yaş arası	4	29
	31-35 yaş arası	3	21
	36-40 yaş arası	3	21

	41-45 yaş arası	4	29
Mesleki Deneyim	1-3 yıl	3	21
	4-6 yıl	3	21
	7 yıl ve üzeri	8	58

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme soruları uzman görüşü alındıktan sonra katılımcılara dağıtılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. "Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür" (Özdemir, 2010, s. 336). "Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239). Verilere açıklık kazandırmak amacıyla araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri SBÖ, Tarih Öğretmenleri ise TÖ şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

Bulgular bölümünde, Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin görüşlerine dair bulgular yer almaktadır.

1)Sınıf seviyelerine göre savaş ve barış kavramlarını öğretirken hangi olayları vurgulamaktasınız?

Elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar genel olarak; 5. sınıfta Kurtuluş Savaşı, 6. sınıfta Malazgirt Savaşı, 7. sınıfta ise Pasinler Savaşı; bunun yanında Birinci Dünya Savaşı, İstanbul'un Fethi ve savaşlardan sonra imzalanan antlaşmalar şeklindedir. Bulgulardan bazıları şöyledir:

"*5. sınıf: Kurtuluş Savaşı, 6. sınıf: Malazgirt Savaşı ve 7. sınıflarda: Pasinler Savaşını vermekteyim* **(SBÖ1)**".

"*8. sınıf konularında savaş kavramı daha çok Kurtuluş Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılır.7. sınıfta savaş kavramı Osmanlı ile Avrupa arasında yapılan savaşlarda kullanılır. Barış kavramı ise bu savaşlardan sonra imzalanan antlaşmalarda kullanılır* **(SBÖ3)**".

Tarih öğretmenlerinin verdiği cevaplar incelendiğinde ise; Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Lozan Barış Antlaşması; Habil ve Kabil arasındaki ilk çatışma, Hz. Peygamber dönemi çatışmaları, Osmanlı barışı ve adaleti; bunun yanında son dönemlerde yaşanan savaşlar (Irak- Suriye) şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Genelde öğrencilerin yaşlarına uygun olması amacıyla son dönemlerde yaşanan savaşlardan (Irak-Suriye) söz ederek gerek görsellerden gerekse savaşların toplumsal etkilerini (Suriyelilerin göçü) örneklerle açıklamaya çalışıyorum* **(TÖ9)**".

"*Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Lozan Barış Antlaşması **(TÖ2)**".*

2)Savaş ve barış kavramlarını öğretirken savaşın ve barışın taraflarını nasıl vermektesiniz?

Bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar genel olarak; ders kazanımlarına uygun olarak; savaş taraftarlarının anlaşamayan, barışın taraftarlarının ise kazanan ve kaybeden, uzlaşan; tarafları karşılaştırmalı olarak vermek; tarafsız olarak; fetih ve galibiyet ya da işgal ve kötü niyetli bir antlaşma olarak belirtenler bulunmaktadır. Bunun yanında taraflı olarak yaklaştığını, kendine yakın hissettiklerini dost, karşı tarafı ise düşmen olarak göstermekte olduğunu belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Savaş kavramını öğretirken iki taraf, birbiri ile zıt, anlaşamayan; barış kavramını ise kazanan ve kaybeden, uzlaşan iki taraf olarak öğretmeye çalışmaktayım* **(SBÖ5)**".

"*Taraflı bir şekilde vermekteyim. Kendime yakın hissettiklerimi dost, karşı tarafı düşman olarak göstermekteyim. Kendi savaşımı gerekli ve iyi niyetli, karşı tarafın savaşını ise art niyetli olarak anlatmaktayım* **(SBÖ9)**".

Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar ise; objektif ve olayları tüm yönleriyle vermeye çalışmak; günlük hayattaki olaylarla ilişkilendirmek; inanç eksenli bir ayırım yaparak ve dünya görüşü ile ideoloji eksenli olarak verme şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*İnançlar ön planda olduğundan daha çok inanç eksenli bir ayırım yapmaktayım. Ayrıca dünya görüşüm ve ideolojim de etkili olmaktadır* **(TÖ3)**".

"*Olayları elimden geldiğince objektif ve tüm yönleriyle anlatmaya çalışarak tarafların (iyi, kötü, haklı, haksız) öğrencilerce değerlendirilmesine çalışmaktayım* **(TÖ1)**".

3)Savaş ve savaşla ilgili kavramların öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktasınız?

Toblo2

Savaş ve Savaşla İlgili Kavramların Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Bölüm	**Kullanılan Yöntemler**	**Kişi Sayısı**

Tarih Öğretmenleri	Anlatım	4
	Soru-Cevap	3
	Örneklendirme	3
	Tartışma	2
	Harita İnceleme	2
	Özelden Genele	1
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Anlatım	7
	Soru-Cevap	4
	Bilgisayar Destekli Öğretim	2
	Beyin Fırtınası ve Balık Kılçığı	1
	Zaman Şeridi ve Kavram Haritaları	1
	Drama	1

Bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar genel olarak; soru-cevap, drama, beyin fırtınası, balık kılçığı, bilgisayar destekli anlatım, zaman şeridi, kavram haritaları, kavram tabloları, kavram ağları şeklindedir. Yalnız en fazla verilen cevaplar anlatım ve soru cevap yönteminin kullanılmasıdır. Bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Anlatım ve soru-cevap yöntemini kullanmaktayım* **(SBÖ2)**".

"*Savaş ve savaş ile ilgili kavramları öğretirken genellikle anlatım yöntemini kullanmakla birlikte balık kılçığı tekniğini ise sıklıkla kullanmaktayım. Bu teknik sayesinde öğrenciler, savaşın neden ve sonuçlarını rahatlıkla öğrenebilmektedirler. Bunun yanında zaman şeridi, kavram haritaları, kavram tabloları ve anlam çözümleme tablolarıyla da kavramların öğrenilmesini amaçlarım* **(SBÖ6)**".

Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde ise; tartışma, soru-cevap, örneklendirme, harita inceleme, özelden genele şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"Örneklendirme, tartışma, harita inceleme soru-cevap vb. **(TÖ6)**".

"*Özelden genele kavramı üzerinde duruyorum. Anlatımı en etkileyici hale getirerek kavramları veriyorum* **(TÖ4)**".

4)Barış ve barışla ilgili kavramların öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktasınız?

Tablo 3

Barış ve Barışla İlgili Kavramların Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Bölüm	Kullanılan Yöntemler	Kişi Sayısı
Tarih Öğretmenleri	Anlatım	**4**
	Örneklendirme	**4**
	Soru-Cevap	**2**
	Tartışma	**2**
	Empati	**1**
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Anlatım	**6**
	Soru-Cevap	**4**
	Bilgisayar Destekli Öğretim	**1**
	Anlam Çözümleme Tablosu	**1**
	Kavram Haritası ve Zaman Şeridi	**1**
	Tümevarım	**1**

Elde edilen bulgular incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdiği cevaplar genel olarak; anlatım, soru-cevap, tümevarım, bilgisayar destekli, anlam çözümleme tablosu, kavram haritası ve zaman şeridi gibi yöntemlerin kullanıldığı şeklindedir. Bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Barış ve barışla ilgili kavramları öğretirken genellikle anlatım yöntemini kullanmaktayım. Bununla birlikte tümevarım yöntemini kullanarak öğrencilere barışın nedenlerini ve sonuçlarını verip parçadan bütüne ulaşmalarını amaçlamaktayım* **(SBÖ7)**".

"*Anlatım, soru-cevap yöntemini kullanmaktayım* **(SBÖ2)**".

Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde ise; anlatım, örnekleme, empati kurma, tartışma, soru-cevap şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Açıklama, örnekleme, empati kurmayı sağlayacak görseller kullanırım* **(TÖ8)**".

"*Tartışma, örneklendirme ve soru-cevap yöntemlerini kullanmaktayım* **(TÖ7)**".

5)Savaş ve barış kavramlarının öğretiminin küresel etkilerini nasıl değerlendirmektesiniz?

Elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar genel olarak; zorunlu olmadıkça savaşın bir cinayet olduğu; savaşın küresel etkilerini olumsuz değerlendirirken barışın etkilerini ise olumlu değerlendirmek; savaşın acı, gözyaşı, ölüm gibi olumsuz kavramlarla özdeşleştiği; barışın ise uzlaşma, dostluk ve refah kavramları ile özdeş olduğu şeklindedir. Bunun yanında savaşın sadece savaşmakta olan iki devleti değil başka milletleri de etkilediğini; savaşın insanlık için yıkım olduğunu; barışların savaş olmadan da imzalanabileceği; savaşın olumsuz etkilerinin çocuklara küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerektiği, barışı ise çocuklara içselleştirmenin küresel çapta barış ve huzur ortamını sağlayabileceği şeklindedir. Bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Zorunlu olmadıkça savaşın bir cinayet olduğu görüşüne katılıyorum* **(SBÖ7)".**

"*Savaşın küresel etkilerini olumsuz değerlendirirken, barış kavramının etkilerini olumlu değerlendiriyorum. Çünkü tüm dünyada savaş kavramı acı, gözyaşı, ölüm gibi olumsuz kavramlarla birlikte ele alınmaktadır. Barış kavramı ise; uzlaşma, dostluk, refah kavramları ile birlikte ele alınabilmektedir* **(SBÖ1)**".

Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar ise; barışın önemini ve dünya devletlerinin barışı korumadaki görevlerini ortaya koymak; savaşın zararlı, barışın ise faydalı yönlerini vurgulamak; son dönemlerde dünya siyasetinde etkisi olan devletlerin etkilerini ortaya koymak; geçmişteki savaşları günümüz olayları ile ilişkilendirerek vermek şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Bu kavramların ve tarihteki savaş ve barışların anlatılması, küresel anlamda barışın önemini ve dünya devletlerinin barışı korumadaki görevlerini ortaya koymaktadır* **(TÖ6)**".

"*Son dönemlerde dünya siyasetine etkisi olan devletlerin (Rusya, ABD gibi) küresel barış ya da savaşlara ne tür etkilerinin olduğunu öğrencilere kavratmaya çalışırım* **(TÖ3)**".

6)Savaş ve barış kavramlarının öğretiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar genel olarak; çocukların soyut düşünme becerileri zayıf olduğundan geçmişte yaşanan olayları algılamada zorluk yaşamaları, olaylara objektif yaklaşamama ve genel olarak öznel yorumunu katma, öğrencilerde yenilen tarafın iyi ve kazanan tarafın kötü olarak algılanmasının önüne geçememe şeklindedir. Bunun yanında derslerde anlatılan savaşların sayısının çok olmasına bağlı olarak dersin öğrenciler tarafından sadece savaşlardan ibaret olduğunun düşünülmesi ve barış antlaşmalarında imzalanan maddelerin öğrenciler için sıkıcı bir hal alması, öğrencilerin savaş ve barışların isimlerini akıllarında tutamamaları bunlara örnektir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Yenilen tarafın iyi, kazanan tarafın kötü kavramı ile algılanması; özellikle kazanan taraf karşı taraf ise öğrencilerde karşı tarafa yönelik olumsuz bir bakış açısı oluşması;*

olayları anlatırken objektif tavrımı koruyamamam ve genelde sübjektif yorumlara yer veriyor olmamdır **(SBÖ1)**".

"*Tarih derslerinde anlatılan savaş sayısı çok olduğundan tarihin sanki sadece savaşlardan müteşekkil bir bilimmiş gibi algılanmasıdır. Ayrıca savaş sonrası imzalanan antlaşma maddeleri öğrenciler için çok sıkıcı bir hal almaktadır* **(SBÖ3)**".

"*Çocukların soyut düşünme becerileri istenen düzeyde olmadığından savaş ve barış gibi geçmişte yaşanan olayları algılamada problem yaşamaktalar. Bu problem çocuğun geçmişte yaşanan olaylara kuşkuyla yaklaşmasından kaynaklanmaktadır* **(SBÖ6)**".

Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar ise; savaş barış kavramları öğrenciler tarafından bilindiği için zorluk yaşamadıkları, konuyu somutlayarak öğrencilere vermede zorluk yaşama, kavramları anlatırken olumsuz durumları doğru şekilde ifade edememe, TV'lerde savaş dizilerinin artmasının öğrencileri savaşa meyilli bir hale getirdiği şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"*Somutlama yaparken, öğrencilere barışın önemi ya da savaşın yıkımını anlatırken zorlanabiliyorum* **(TÖ1)**".

"Bu kavramların anlatımında karşılaştığım bir zorluk yok **(TÖ6)**".

"*Maalesef tarih dersi savaş ve barıştan ibaretmiş gibi bir algı oluşmuştur. Bunun yanında öğrenciler savaş ve barışın ne olduğunu bildikleri için herhangi bir zorluk yaşamıyorum* **(TÖ5)**".

7)Savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin önerileriniz nelerdir?

Elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar; savaşı anlatmaktan ziyade savaşsız bir dünyanın da var olabileceğini öğrencilere kavratmak, savaş ve barış kavramlarının somutlaştırılarak verilmesi gerektiği, savaşlarla ilgili kavramların azaltılması gerektiği ve belli başlı savaşlar dışında diğer savaşların müfredattan çıkartılması gerektiği ve tarihi savaşlarla özdeşleştirmeden vermek gerektiği şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"Tarihi, savaş konularıyla özdeşleştirmişler. Bana kalsa savaş konularını azaltmak gerekmektedir. Özellikle inkılap tarihi dersi hep savaşlardan bahsediyor. Bu durumun da öğrenci psikolojisini olumsuz etkilediğini düşünüyorum **(SBÖ4)**".

"*Savaş ve barış kavramları özünde soyut ve ezbere yönelik içeriklerle dolu olduğu için bu kavramlar öğrencilerin hazırbulunuşlukları dikkate alınarak ve somutlaştırılarak verilmelidir* **(SBÖ1)**".

"*Sosyal bilgiler dersinde savaşla ilgili kavramların sayısı azaltılabilir. Belli başlı savaşlar hariç diğerleri çıkartılmalıdır* **(SBÖ2)**".

Tarih öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde ise; tarihin savaşlar ve barışlardan ibaret olmadığını öğretmek, savaş konuları anlatılırken halklara kin ve nefret beslenmemesi gerektiği vurgulamak, savaş ve barış kavramlarını somutlama yaparak öğretmeye çalışmak, derslerde görsellik içeren materyaller kullanılmaktır. Ayrıca bu kavramların önce ailede sonra eğitim yoluyla okullarda daha küçük yaşlardan itibaren kavratılması gerektiği şeklindedir. Elde edilen bulgulardan bazıları şöyledir:

"Savaş ve barışları sadece tarihi birer gerçeklik olarak anlatmak ve tarihin savaşlar ve barışlardan ibaret olmadığını öğretmek lazım. Savaş ve barışlar anlatılırken faydaları, zararları ve küresel etkileri ile anlatılmalı. Bunlar öğretilirken halklara kin ve nefret beslenmemesi gerektiği vurgulanmalıdır **(TÖ5)**".

"*Öğrencilerden yola çıkarak, yakın çevreden farklı dünyalara kadar savaşların yıkımları, geride bıraktığı siyasi, toplumsal, beşeri etkilerini örneklerle, somutlama, görsel kullanma vb. teknikler kullanarak öğrencilere kavramlar eşliğinde vermek gerekmektedir* **(TÖ1)**".

Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışmanın sonuçları incelendiğinde Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar farklılık göstermektedir. Bu durum savaş ve barış kavramlarının ortaokul ve liselerde farklı olarak ele alındığını ve öğrencilere farklı yöntemlerle aktarıldığını göstermektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ortaokullarda daha çok Kurtuluş Savaşı, Malazgirt Savaşı ve Pasinler Savaşı'nı işlediklerini belirlenmiştir. Buna karşılık Tarih öğretmenlerinin ise Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Lozan Barış Antlaşması üzerinde durdukları görülmektedir.

Dersi işlerken savaş ve barışın taraflarının nasıl verildiği konusunda objektif olarak vermek gibi ortak cevaplar bulunmaktadır. Bunun yanında farklılıklar da vardır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri kazanımlara uygun olarak, tarafları karşılaştırmalı olarak ya da olaylara taraflı yaklaşarak bu kavramları öğretmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Tarih öğretmenleri ise; dünya görüşlerine ya da inanç eksenlerine bağlı olarak veyahutta günlük hayatla ilişkilendirerek verdiklerini belirtmişlerdir.

Savaş ve savaşla ilgili kavramların öğretiminde Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin genel olarak aynı yöntemleri kullandıkları belirlenmiştir. Bu yöntemler; soru-cevap, balık kılçığı, anlatım yöntemlerdir. Bunun yanında kavram ağları ve haritaları, zaman şeridi ve bilgisayar destekli anlatım da Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından kullanılmaktadır.

Barış ve barışla ilgili kavramların öğretiminde ise; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Tarih öğretmenlerine göre daha az farklı yöntemler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri anlatım, soru-cevap, tümevarım ve bilgisayar destekli yöntemleri kullanırken; Tarih öğretmenleri ise açıklama, örnekleme, empati kurma, görsellerden faydalanma, tartışma, soru-cevap, gruplandırma, anlatım yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Savaş ve barış kavramlarının öğretiminin küresel etkilerini değerlendirmede Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve Tarih öğretmenlerinin verdikleri cevaplar farklılık göstermektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cevapları; zorunlu olmadıkça savaşın bir cinayet olduğu; savaşın küresel etkilerini olumsuz değerlendirirken barışın etkilerini ise olumlu değerlendirme; savaşın acı, gözyaşı, ölüm gibi olumsuz kavramlarla özdeşleştiği; barışın ise uzlaşma, dostluk ve refah kavramları ile özdeş olduğu şeklindedir. Bunun yanında savaşın sadece savaşmakta olan iki devleti değil başka milletleri de etkilediğini; savaşın insanlık için yıkım olduğunu; barışların savaş olmadan da imzalanabileceğini; savaşın olumsuz etkilerinin çocuklara küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerektiği, barışı ise çocuklara içselleştirmenin küresel çapta barış ve huzur ortamını sağlayabileceği şeklinde cevaplar vermişlerdir. Tarih öğretmenleri ise; barışın önemini ve dünya devletlerinin barışı korumadaki görevlerini ortaya koymak; savaşın zararlı, barışın ise faydalı yönlerini vurgulamak; son dönemlerde dünya siyasetinde etkisi olan devletlerin etkilerini ortaya koymak; geçmişteki savaşları günümüz olayları ile ilişkilendirerek vermek şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu bulgulara dayanarak Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının küresel etkilerini farklı yaklaşımlarla ele aldıkları ve bu kavramların ortaokul ve liselerde farklı açılardan verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarını işlerken karşılaştıkları sorunlara baktığımızda; dersi somutlaştırarak öğrencilere vermede her iki öğretmen grubunun da zorluk yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında Sosyal Bilgiler öğretmenleri yaşça daha küçük olan öğrenci gruplarına hitap ettiklerinden öğrencilerin bu kavramları algılamada zorluk yaşadıklarını, olaylara objektif yaklaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerde yenilen tarafın iyi ve kazanan tarafın kötü olarak algılanmasının önüne geçemedikleri, savaş sayılarının çok fazla olmasından olayı öğrencilerin dersi sadece savaşlardan ibaret olarak anlaması, öğrencilerin savaş ve barış kavramlarının isimlerini akıllarında tutamamaları sonuçlarına ulaşılmıştır. Tarih öğretmenleri ise; bu kavram öğrenciler tarafından bilindiği için zorluk yaşamadıklarını yalnız konuları somutlaştırarak anlatmakta zorluk yaşadıklarını, savaş ve barış kavramlarını verirken olumsuz durumları ifade etmede zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin savaş ve barış kavramlarının öğretimin ilişkin önerileri; tarihin savaş ve barışlardan ibaret olmadığını ve kavramların somutlaştırılarak verilmesi gerektiğidir. Farklı olarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri savaşla ilgili kavramların azaltılması gerektiği, belli başlı konular dışında diğerlerinin müfredattan çıkarılması gerektiği, tarihi konuları savaşlarla özdeşleştirmeden vermek gerektiğini önermişlerdir. Tarih öğretmenleri ise; savaş konularını işlerken farklı ırklara ve milletlere kin duyulmaması gerektiğinin belirtilmesini, derslerde görsellik içeren materyallerin kullanılmasını ve bu kavramların önce ailede aşılanması gerektiğini önermişlerdir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş kavramlarının öğretiminde benzer yöntemler kullandıkları, yalnız barış kavramının öğretiminde ise Tarih öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre daha fazla farklı yöntemler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. İki öğretmen grubu da savaş konularını daha çok anlatım, soru-cevap, tartışma

yöntemleri ile işlemektedir. Ancak barış konularını anlatırken Sosyal Bilgiler öğretmenleri daha çok anlatım ve soru- cevap yöntemini kullanırken; Tarih öğretmenleri ise anlatım ve soru-cevabın yanında tartışma, örneklendirme, empati kurma, açıklama ve gruplandırma yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bunun yanında dersi somutlaştırarak vermede her iki öğretmen grubunun da zorluk yaşadığı belirlenmiştir. Ayrıca genel olarak öğretmen gruplarının verdileri cevaplar birbirinden farklılık göstermektedir. Bunda ortaokul ve lise öğrencilerinin algılama kapasitelerinin farklı olması, konuların aktarılış biçimleri, müfredat ve kazanımlar da etkilidir.

Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran yönlere baktığımızda; Özdemir ve Çelik (2017) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin görüşlerine değinmişlerdir. Bu çalışma ise Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerini karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Her iki çalışmada da savaş ve barış kavramlarının dha çok TDK'deki tanımı ile anlatıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında Özdemir ve Çelik'in çalışmasında savaş konuları daha çok buluş yolu teknikleri ile işlenirken yaptığımız çalışmada genel olarak anlatım, soru-cevap yöntemleriyle işlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş ve Özmen (2013) savaş kavramı üzerine üniversite öğrencilerinin görüşlerini incelemişlerdir ve yaptığımız çalışmada Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş kavramını TDK tanımına uygun olarak yaptıkları, ancak Aktaş ve Özdemir'in çalışmasında ise savaşın tanımı ve savaşla ilgili kavramların farklı branşlara göre farklı olarak ele alındığı ve farklı tanımlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş (2015) çalışmasında 5-10. sınıf öğrencilerinin savaş ve barış kavramlarına yükledikleri anlamları resimler yoluyla incelemiştir. Öğrenciler savaşı ölüm, kan dökme olarak sembolleştirip çizerken, barışı bayrak ve güvercin resimleriyle ifade etmişlerdir. Yaptığımız çalışmada da Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenleri savaşı ölüm, yıkım, acı, gözyaşı şeklinde tanımlarken; barışın uzlaşma, dostluk ve refah olduğunu belirtmişlerdir.

Doğan ve Kılınç (2014) ilkokul düzeyindeki farklı ders kitaplarında barış ve savaş kavramlarına yer veriliş düzeyini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ders kitaplarında savaşla ilgili konulara çok fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaptığımız çalışmada da Sosyal Bilgiler öğretmenleri ders kitaplarında savaş konularının çok yoğun olduğunu, belli başlı konular dışında diğerlerinin çıkarılması gerektiğini önermişlerdir.

İmamoğlu ve Bayraktar (2014) Türk ve Macar üniversite öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarını karşılaştırmıştır. Yapılan çalışmada Türk ve Macar öğrencilerin barış kavramının daha çok drama ve örnek olay tekniklerinin kullanılması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Ancak Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin barış kavramının öğretiminde daha çok anlatım, soru-cevap, tartışma ve örneklendirme yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Türk ve Macar öğrenciler ile Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin barışın sürdürülebilir olması ve gerekliliği yönündeki cevapları benzerlik göstermektedir.

Özdemir (2016) ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde savaş ve barış kavramlarına yer veriliş durumlarını öğretmenlerin bakış açısından değerlendirmiştir. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri savaşı; ölüm, cinayet, kan, üzüntü olarak tanımlarken; barışı hoşgörü, eşitlik, huzur içinde bir arada yaşama olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmanın sonucu ile yaptığımız çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin savaş ve barış kavramlarının öğretimine ilişkin görüşleri daha önceden bu alanda yapılmış akademik çalışmalarla benzerlik ve farklılıklar göstermektedir.

Öneriler

- Savaş ve barış kavramlarının anlamları çocuklara okul öncesi dönemden itibaren verilmelidir.
- Bu kavramlar verilirken öğrencilerde kalıcı bilginin oluşması için somutlaştırmalara başvurulmalıdır.
- Savaş ve barış kavramları öğretilirken öğretmen tarafsız/objektif olmalıdır.
- Derslerde görsellerden (video, harita, film vb.) yararlanılmalıdır.
- Belli başlı konular dışında diğer konuların müfredattan çıkarılması gerekir. Çünkü fazla sayıda savaş ve barış konuları olduğu için öğrenci hepsini aklında tutmakta zorluk yaşamakta ve konuları öğrenememektedir.
- Savaş ve barış kavramları güncel olaylarla birlikte verilmelidir.

Kaynakça

Aktaş, Ö. (2012). *Tarih Eğitiminde Savaş Ve Barış: Ortaöğretim Öğrencilerinin Savaş Ve Barış Konularıyla İlgili Bilgilerinin Ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktaş, Ö. & Safran M. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış kavramı ile ilgili düşüncelerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(8), 1587-1619.

Aktaş, Ö. ve Özmen, A. (2013). Savaş Kavramı Üzerine Üniversite Öğrencilerinin Görüşleri (Kafkas Üniversitesi Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 17(1), s.38.

Aktaş, Ö. (2013). Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarında Yer Alan Barış ve Antlaşmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Türk Tarih Eğitim Dergisi,* 2(2), s.79.

Aktaş, Ö. (2015) 5-10. Sınıf Öğrencilerinin Savaş ve Barış Kavramına Yükledikleri Anlamların Resimler Yoluyla İncelenmesi, *Türk Tarih Eğitimi Dergisi,* 4 (2), s. 65.

Apaydın, Ç. ve Aksu, M. (2012). Öğretmenlerin Barış Eğitimine İlişkin Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:13, Sayı 3, s.135.

Coşkun, Y. (2012). Coşkun, Y. (2012).*İlköğretim Programlarında Barış Eğitimi ve Barış Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Demir, S.(2011). Türkiye'de Barış Eğitimine Bakış: Tanımlar, Zorluklar, Öneriler: Nitel İnceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, Cilt:11, Sayı 4.

Doğan, A. ve Kılınç, M. (2014). İlkokul Düzeyindeki Farklı Ders Kitaplarında Barış ve Savaş Kavramlarına Yer Veriliş Düzeyinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Yıl:2, Sayı: 1, s.276.

Figen, A.E. (2017). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (s. 84). Ankara: Anı Yayıncılık

Kahya, M. (2006) Savaş ve Barış, *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi,* Nisan-Mayıs- Haziran, s.6.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 11, sayı 1, 336.

Özdemir, F. (2016). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Derslerinde Savaş Ve Barış Kavramlarına Yer Veriliş Durumlarının Öğretmenlerin Bakış Açılarıyla Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Özdemir, F. ve Çelik, H. (2017) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Savaş ve Barış Kavramlarının Öğretimine İlişkin Görüşleri, *Turkish History Education Journal,* 6(1), s.101.

Varlık, A.B. (2013). Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım. Avrasya Terim Dergisi, 1 (2), 114 – 129.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldırım A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

http://www.tdk.gov.tr. Erişim tarihi: 09.05.2018, saat: 19:21